

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSS.422.35.2018.KK

Warszawa, 10 września 2018 roku

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy i Polityki
Społecznej**

wprowadzenie programu „Rodzina 500 plus” 1 kwietnia 2016 r. na mocy *ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci*¹ niewątpliwie dało wielu rodzinom poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego oraz spowodowało podniesienie jakości ich życia. Świadczenie wychowawcze stanowi również jeden z elementów realizacji konstytucyjnego postulatu zapewnienia pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, uwzględniając szczególną sytuację rodzin wielodzietnych i niepełnych².

Do Biura Rzecznika Praw Dziecka w dalszym ciągu wpływają zgłoszenia dotyczące sytuacji rodzin, w tym niepełnych – w większości osób samotnie wychowujących dziecko, będących w trudnej pozycji materialnej, którzy z uwagi na nieznaczne przekroczenie progu dochodowego nie zostali objęci pomocą Państwa w wychowaniu dziecka lub to świadczenie utracili. Rodzice Ci nie mogą liczyć na żadną pomoc z pozaubezpieczeniowego systemu wsparcia rodzin.

Planowane zwiększenie minimalnego wynagrodzenia za pracę od stycznia 2019 r. do kwoty 2220 zł brutto (1613 zł netto) będzie powodowało, że w dalszym ciągu samotny rodzic wychowujący jedno dziecko, zarabiający minimalną pensję, przekroczy próg dochodowy uprawniający zarówno do świadczenia wychowawczego (o 6,5 zł) jak również świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego nawet po wprowadzeniu planowanych zmian progu dochodowego.

¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 1851, z późn. zm.

² Art. 71 ust. 1 zd. drugie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.).

Wskazać w tym miejscu należy, że już na etapie prac legislacyjnych nad ustawą *o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci* Rzecznik Praw Dziecka, kierując uwagi do projektu ustawy apelował o objęcie prawem do świadczenia wychowawczego każdego dziecka w rodzinie, niezależnie od dochodu rodziny. Zwracał także uwagę na trudną sytuację samotnego rodzica z jednym dzieckiem³.

Zasadność powyższych postulatów należy rozpatrywać również w oparciu o dane przedstawione w raporcie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczącym sytuacji społeczno-ekonomicznej gospodarstw domowych w Polsce, z którego wynika, że pomimo redukcji zjawiska ubóstwa rodzin, najmniejszą zmianę odnotowano w gospodarstwach domowych wychowujących jedno dziecko. (...) *Zagrożenie ubóstwem relatywnym zmniejszyło się wśród wszystkich typów rodzin wychowujących dzieci, w największym stopniu wśród rodzin z czworgiem lub więcej dzieci na utrzymaniu, a w najmniejszym dla rodzin wychowujących jedno dziecko*⁴(...).

Jeżeli nie jest planowana likwidacja progu dochodowego, to dobrym rozwiązaniem wydaje się wprowadzenie na grunt *ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci* tzw. systemu „złotówka za złotówkę”, stosowanego obecnie przy ustalaniu prawa do świadczeń rodzinnych. Takie rozwiązanie pozwoliłoby na przyznanie świadczeń rodzinom, których dochód nieznacznie przekracza kryterium z tym, że w pomniejszonej kwocie. To, że rodziny te przekroczyły nieznacznie próg dochodowy nie oznacza, że ich sytuacja materialna tak się poprawiła, tylko kryterium dochodowe jest tak niskie, że większość rodzin nie ma realnej szansy aby otrzymać świadczenie. Są to w dalszym ciągu rodziny wymagające pomocy ze strony Państwa. Szacuje się, że w rodzinach samotnie wychowujących uprawnionych do świadczenia wychowawczego jest 767 tys. dzieci, co stanowi 20,5% ogółu dzieci uprawnionych (3 743 tys. dzieci stan czerwiec 2018 r.)⁵.

Zbyt niskie kryterium dochodowe doprowadziło do sytuacji, w której w ciągu ostatniego roku świadczenie wychowawcze utraciło 156 tys. rodzin (w połowie ubiegłego roku świadczenie pobierało 726 tys., a obecnie 570 tys. jedynaków)⁶.

³ Wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka: do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 13 stycznia 2016 r., ZSS.422.5.2016.JW, Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 7 lutego 2016 r., ZSS.422.7.2016.JW, do Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 12 lutego 2016 r. ZSS.422.8.2016.JW

⁴https://www.mpips.gov.pl/download/gfx/mpips/pl/defaultopisy/10772/1/1/SYTUACJA_SPOL_EKON_20152016.pdf

⁵ <https://www.mpips.gov.pl/dla-mediow/stanowiska-i-wyjasnienia/art,10193,stanowisko-mrpips-odnosnie-artykułu-w-dzienniku-super-express-pt-samotne-matki-traca-500-plus-3-wrzesnia-2018-.html>

⁶ <https://www.rp.pl/Praca-emerytury-renty/309039979-Samotni-rodzice-traca-500-plus.html>

O ile zatem zasadniczym motywem opracowania ustawy było przeciwdziałanie spadkowi demograficznemu, o tyle nie można tracić z pola widzenia, że świadczenie wychowawcze ma mieć charakter wspierający, pomocniczy i uzupełniający do innych rodzajów świadczeń, oraz winno urzeczywistniać zasadę uwzględniania w polityce społecznej państwa dobra rodziny. Oceniając prawo do świadczenia wychowawczego poprzez pryzmat celu, jakiemu ma ono służyć, zdaniem Rzecznika Praw Dziecka, nie ma uzasadnienia do utrzymywania regulacji ustawy w zakresie, w jakim determinuje prawo rodzin do świadczenia na pierwsze dziecko od rygorystycznego spełnienia wymogu progu dochodowego.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), zwracam się do Pani Minister o zwrócenie uwagi na szczególną sytuację dzieci wykluczonych z jakiegokolwiek formy pomocy finansowej oraz podjęcie działań zmierzających do rozwiązania wielokrotnie sygnalizowanego problemu.

Łagodzinie Szczerba
Marek Łagodzinie Szczerba